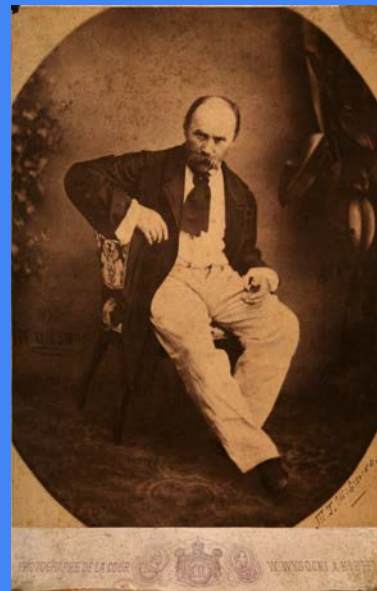

Видання поеми “Гайдамаки” у фондах ЦНБ

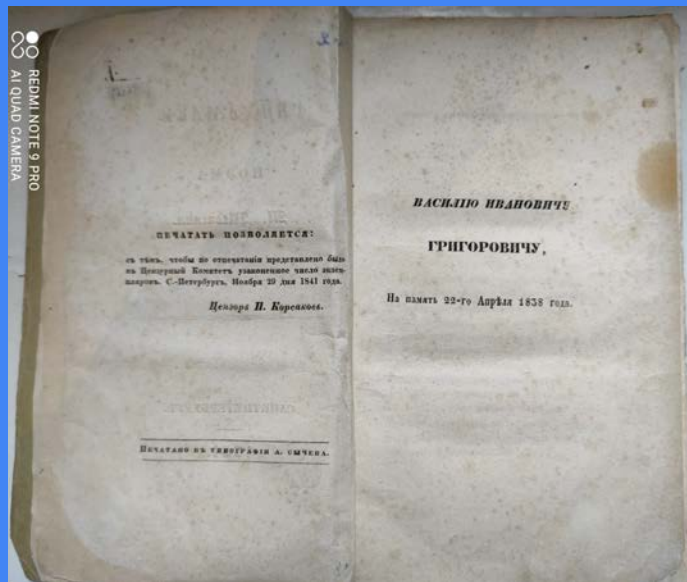
*До дня народження Тараса Григоровича Шевченка
та 180-річчя від часу видання поеми “Гайдамаки” (1841)*

“Поєма” Т.Г. Шевченка “Гайдамаки” написана в 1841 році молодим ще тоді поетом. Це перша в українській поезії романтична героїчна епопея національно-історичного змісту, єдиний твір такого жанру у творчості Тараса Шевченка. Цю поему читали за часів, коли жив Шевченко, читають її й тепер у наші дні. Кожне видання “Гайдамаків” розходилося за короткий час.

Шевченко у своєму творі взяв одну з сторінок минулого України - гайдамаччину і яскраво відобразив барвисті картини з того минулого.

У 1841 р. поема вийшла окремою книжечкою, надалі стала частиною «Кобзаря» 1860 року.

Присвята: «Василию Ивановичу Григоровичу на память 22 апреля 1838 года» (дата викупу Т. Шевченка з кріпацтва).

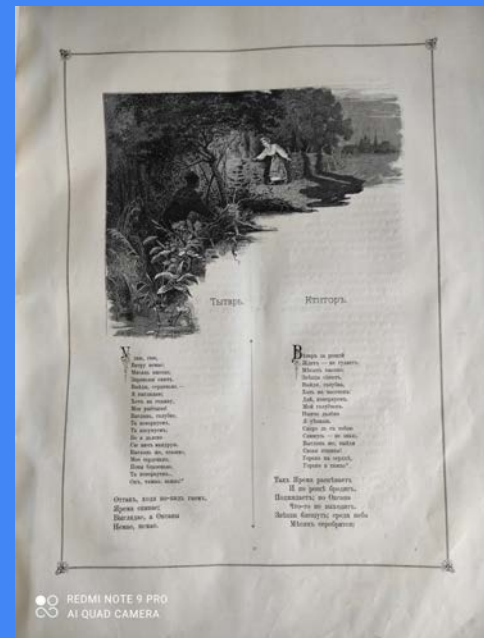
Сини мої, гайдамаки!
Світ широкий, воля —
Ідіть, сини, погуляйте,
Пошукайте долі.

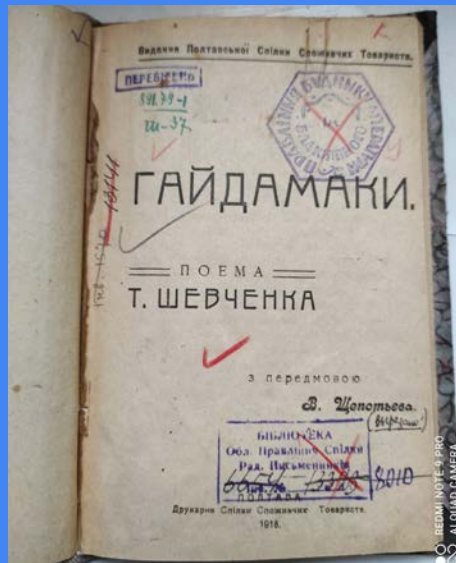
У відділі книжкових пам'яток, цінних видань і рукописів ЦНБ зберігаються два примірники першого видання цієї поеми.

У 1886 р. виходить поема «Гайдамаки» великим форматом, з ілюстраціями українського художника-графіка Опанаса Григоровича Сластьона. Текст надруковано паралельно українською та російською мовами.

Це перше ілюстроване видання творів Шевченка. Книга видана до 25-річчя від дня смерті Великого Кобзаря. Книга надрукована в Петербурзі у типографії знаменитого видавця того часу О.С. Суворіна. Наклад не перевищував 100 примірників.

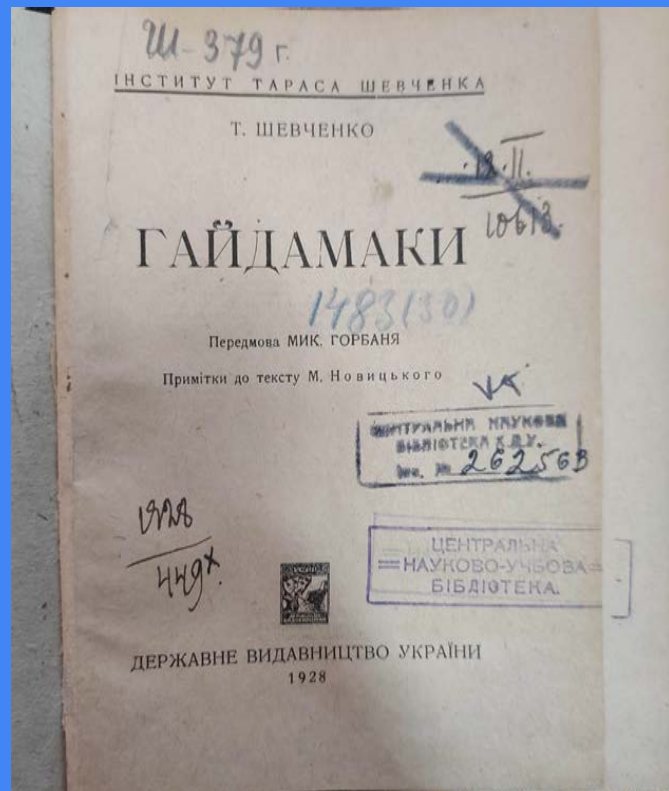

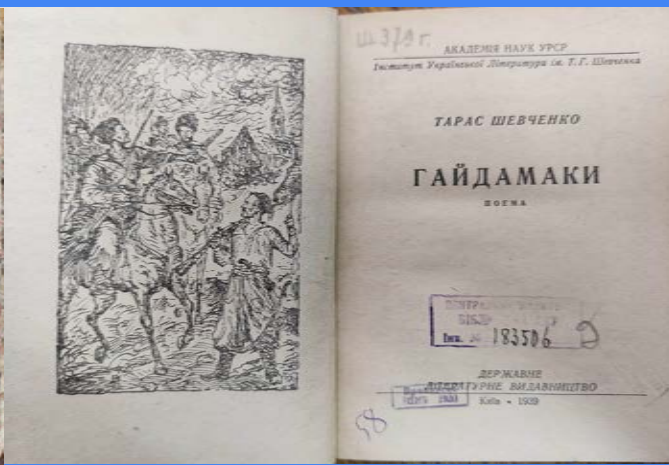
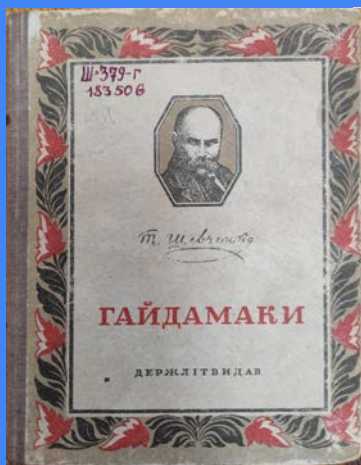
Шевченко Т. Гайдамаки. - Полтава : Друкарня спілки споживчих товариств, 1918. - IX, [1], 99, [1] с

Шевченко Т. Гайдамаки. - Х. : Накладом П. Калугина. [Друк. П. Калугина], [1918]. - 86 с. - (Нар. книгозбіря; №1).

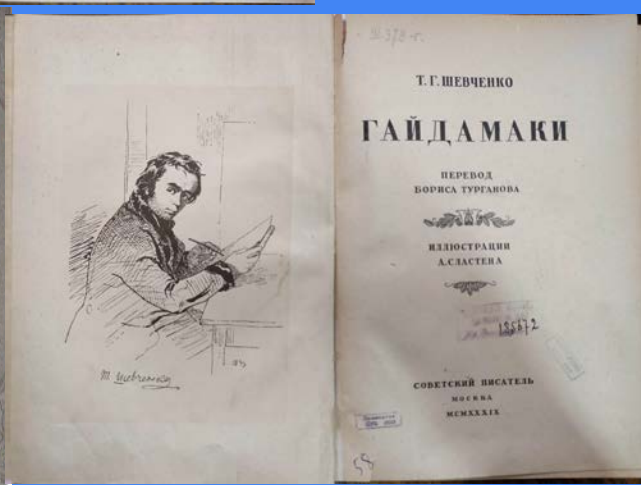

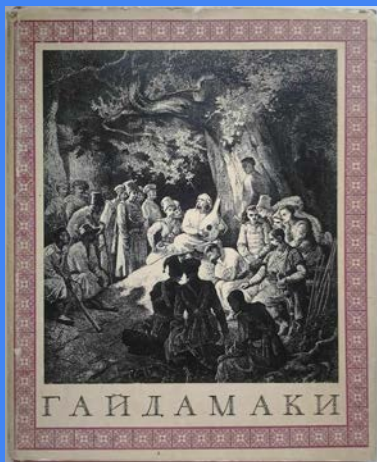
Декілька видань поеми з'явилися у 1939 році, в зв'язку з 125 річним ювілеєм поета.

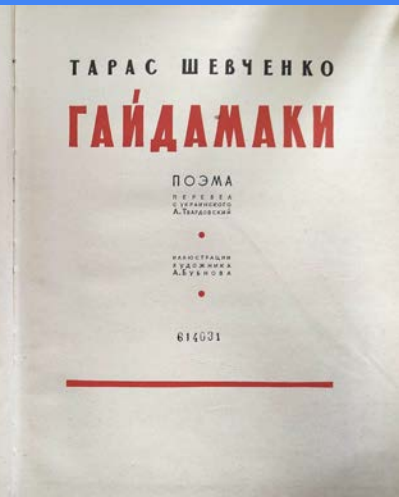
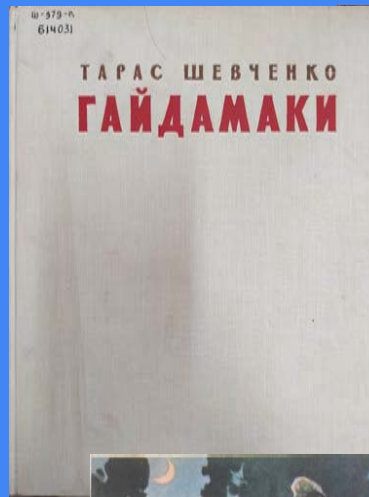
"Т. Шевченко володіє прекрасним поетичним даром... Його "Гайдамаки" - твір, пройнятий думкою, почуттям, дихає невіддільним натхненням і виблискує іскрами живої, розмаїтої і палкої фантазії".

"Літературна газета". - 1842. - №15

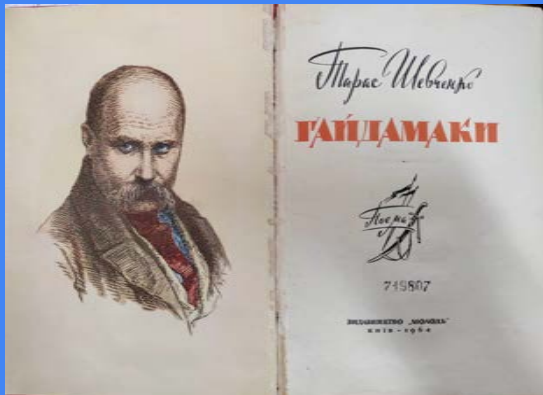

Тарас Шевченко. Гайдамаки (1886)
Ілюстрації Т. Г. Сластьона відтворено
репродукції з видання 1886 року

Шевченко Т. Гайдамаки
у перекладі з української мови
О. Твардовського (1961)

Привезу тебе паради,
Богату справу.
Каж гетьманша сиди в пресою,
Завдайте, люди!
Сляну тобі любоваться...
«А може, забудеться...»
Будеши в Києві с паннами
Ходить важним паном,
Найдеши панну-белоручку,
Забудеши Оксану.

Все йде, все минає — і краю немає.
Куди ж воно ділось? відкіля взялось?
І дурень, і мудрий нічого не знає.
Живе... умирає... одно зацвіло,
А друге зав'яло, навіки зав'яло...

Т. Шевченко. Гайдамаки (1964). Іл.В. Касіян

Не одцуравсь того слова,
Що про Україну
Сліпий старець, сумуючи,
Співає під тинном,
Любить її, думу правди,
Козацькую славу,
Любить її!...

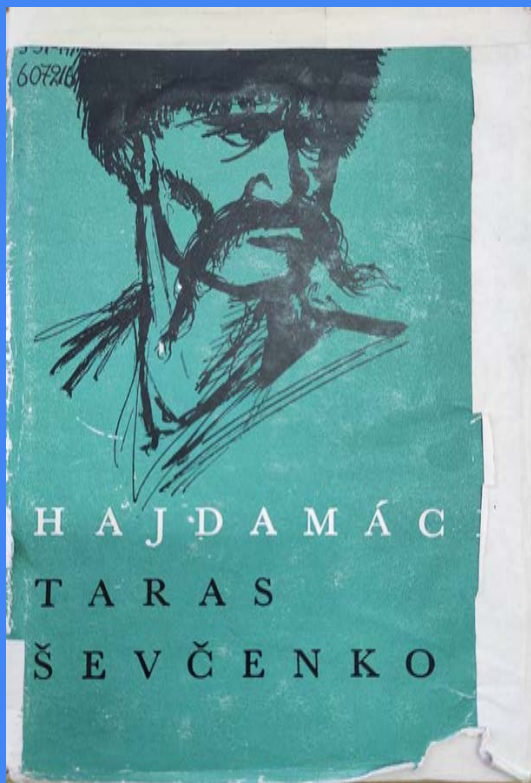
До Всеукраїнського дня бібліотек (30.09.2004) ЦНБ отримала унікальний подарунок - перше повне видання поеми "Кобзарь. Гайдамаки" (1886). Видання зберігається у дерев'яному футлярі, на якому вирізьблений портрет Т.Г. Шевченка. Ця книга прикрашає колекцію відділу книжкових пам'яток, цінних видань і рукописів ЦНБ.

У ЦНБ зберігається три книги, з яких складається: факсиміле видання «Гайдамаків» 1841 року, монографія професора Григорія Грабовича «Шевченкові Гайдамаки: Поема і критика» та праця Олесь Федорука «Перше видання Шевченкових Гайдамаків: Історія книжки».

Публікацію першодруку здійснило Видавництво "Критика" спільно з Інститутом Критики й Інститутом джерелознавства НТШ-А за підтримки Наукового товариства ім.Шевченка в Америці.

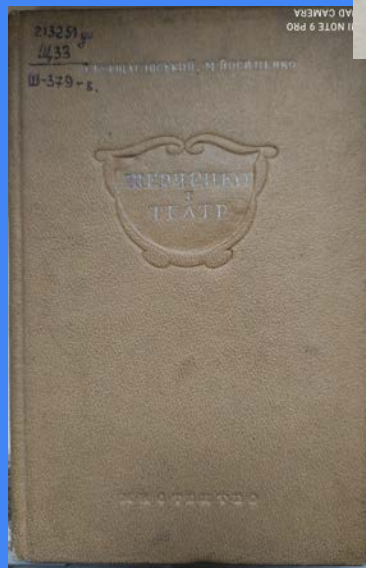
Факсимільне видання «Гайдамаків» відтворює першодрук із граничною точністю: кількість сторінок, їх розмір, ґатунок паперу, текст. У додатку вміщено критично вивірений текст першого видання "Гайдамаків"

Taras **Ševčenko**. Hajdamáci. - Praha : Svět sovětů, 1961 . - 129 s. - На чеш. яз.

Твора «Гайдамаки» залишила незгладимий слід у музиці і образотворчому мистецтві. На тексти цього твору написано десятки пісень і музичних картин. Багато уваги поемі приділяв Микола Лисенко. Він написав такі музикальні твори, як «Свято в Чигирині», спів Яреми, «Гомоніла Україна», «Ой, Дніпре», «У гаю, гаю, вітру немає (серенада) та інші. У народі співають багато пісень на текст «Гайдамаки».

Було здійснено кілька драматичних переробок поеми. У 1920 р. її поставив на сцені театру «Березіль» Лесь Курбас. У 1921 - Г. Юра, в 1931 - В. Харченко. У 1961 р. «Гайдамаки» були поставлені в Одеському драматичному театрі, у Харківському академічному театрі імені Т.Г. Шевченка.

«ГАЙДАМАКИ» — ЯВИЩЕ НАСКРІЗЬ РЕВОЛЮЦІЙНЕ НЕ ЛИШЕ ЗАВДЯКИ ШЕВЧЕНКІВСЬКІЙ ІДЕЇ БОРОТЬБИ НАРОДУ ЗА СВОЄ ВИЗВОЛЕННЯ, А Й ЗАВДЯКИ РЕЖИСЕРСЬКОМУ ВТІЛЕННЮ ЙОГО У ТЕАТРАЛЬНУ ВИСТАВУ О. С. КУРБАСОМ.

ІВАН МАР'ЯНЕНКО

Сцена з вистави «Гайдамаки». Одеський театр імені Жовтневої революції. 1961 р. Режисер В. Василько.

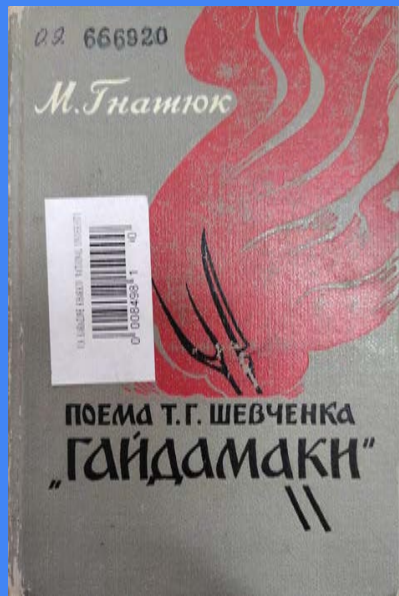

Афіша до вистави «Гайдамаки». Перший державний український драматичний театр УРСР ім. Т. Шевченка. 1920 р.

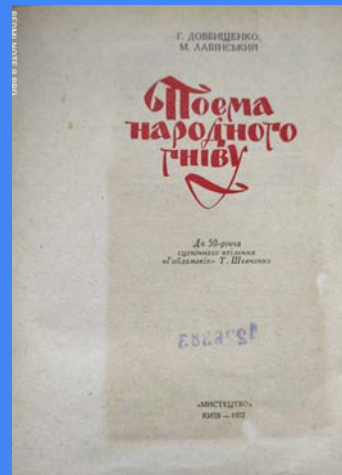
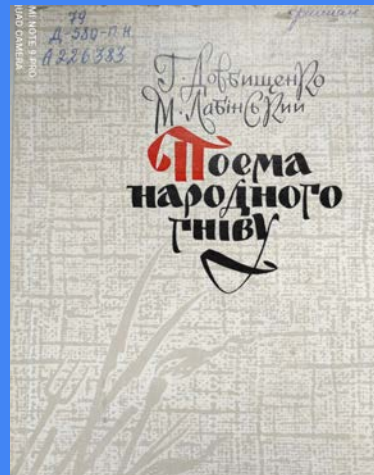

Гонта у виконанні народного артиста СРСР І. Мар'яненка. Театр «Березиль». Режисер Л. Курбас.

У роботі над виставкою були використані праці з досліджень поеми Т.Г. Шевченка "Гайдамаки" М. Гнатюка та Г. Довбищенка і М. Лабінського, а також стаття Олесея Федорука "Шевченкові «Гайдамаки». Маловідомі факти (до 175-ліття створення поеми)" <https://www.radiosvoboda.org/a/27541594.html>

Праця М.Гнатюка "Поема Т. Г. Шевченка "Гайдамаки" - є однією з перших спроб всебічного дослідження цієї поеми.

Поема "Гайдамаки" - видатне явище в історії української літератури. Геніальний Кобзар оспівав у поемі мужність і душевну красу народних месників - гайдамаків. Витримавши іспит часу, поема ця і сьогодні залишається улюбленою книгою нашого народу.

М. Гнатюк